

EDITORIAL

Alegerile prezidențiale din anul 2014: momente și ipostaze

[Presidential elections in 2014: Moments and situations]

Sabin DRĂGULIN

Abstract: *The Presidential elections in 2014 brought many new situations in the political space. The first one shows that we didn't have any more a candidate having a second name that finishes in "escu". The second one underlines the fact that for the first time in the Romanian republican history, for the highest position in state it was elected a candidate from PNL. The third situation and maybe the most important one, is that the internet played a major role in shaping and clarifying the citizens decisions. During this study, the author's approach was to present the principal elements analysed by the specialists under this subject*

Keywords: *elections, political parties, alliances, electoral campaign.*

Introducere

Anul 2014 a reprezentat pentru istoria contemporană a României momentul alegerii celui de-al patrulea președinte din perioada postdecembristă, moment ce s-a desfășurat pe fondul mai multor tensiuni politice interne și internaționale. În plan intern, situația politică a fost complexă. În perioada anilor 2004-2014, la nivelul eșicherului politic intern, principalele partide politice (Partidul Social Democrat, Partidul Democrat/Partidul Democrat Liberal și Partidul Național Liberal) s-au aflat în alianță, în diferite perioade¹. Acest proces este deosebit de important deoarece

a reprezentat o evoluție în raport cu prima decadă postdecembristă (1990-2000), atunci când, la nivelul mesajelor electorale exista o ruptură evidentă între Frontul Salvării Naționale (FSN) și urmașii săi politici (Partidul Democrat și Partidul Social Democrat) cu partidele istorice (Partidul Național Liberal și Partidul Național Țărănesc). Perioada anilor '90 și guvernările conduse de Ion Iliescu, prin impactul pe care l-au avut la nivelul societății românești, a rămas în continuare în memoria colectivă, ceea ce are un rol important în anumite momente electorale. Privind retrospectiv, se poate observa că acest vot, ce este influențat din

punct de vedere emoțional, este caracteristic pentru alegerile la președinție, în timp ce, pentru alegerile parlamentare impactul s-a demonstrat a fi limitat, iar pentru alegerile europarlamentare și locale să fie inexistent. O explicație parțială a acestui fenomen o putem avea din analiza statistică a numărului de participanți în diferitele momente electorale. Pe parcursul ultimelor zece ani se observă că în cadrul alegerilor europarlamentare, locale și parlamentare, numărul de electori ce decid să își acorde votul este mult mai mic decât în cazul celor prezidențiale². Astfel, în primele trei cazuri, se prezintă la urne, cu precădere membrii și simpatizanții respectivelor partide, sau cum mai apare în literatura de specialitate, bazinul electoral, în timp ce pentru alegerea președintelui României, se prezintă și alte categorii de persoane. Un caz elocvent care vine să sprijine aceste afirmații sunt ultimele alegeri prezidențiale din noiembrie 2014. La acest moment numărul de participanți a fost sensibil mai mare.

Revenind la politica de alianțe din ultimul deceniu, faptul că PSD a continuat să fie cel mai important partid politic din România, prin numărul de înscriși, de aleși la nivel local și central, fiind urmat îndeaproape de PD-L, cel de-al doilea urmaș istoric al FSN a impus o schimbare a politicii de alianțe a PNL. Astfel, realizarea Alianței Dreptate și Adevăr (DA), a Uniunii Social Liberale (USL), și a Alianței Creștin Liberale (ACL), fiecare în parte, s-a datorat dorinței PNL de a evita marginalizare

politică prin realizarea unei politici de alianțe între PSD și PD-L.

Aceste alianțe politice au putut să fie realizate ca urmare a poziționării PNL în opoziție cu liderul dominant al momentului care provenea fie din PSD, fie din PD-L. Pentru a putea ieși din paradigma conflictului ideologic și istoric dintre liberali și neocomuniști, așa cum se prefigurase acțiunea politică în anii '90, PNL s-a aliat în anul 2004 cu PD, pentru a lupta împotriva „partidului stat” identificat în PSD și reprezentanții politici ai acestuia, Ion Iliescu și Adrian Năstase. Astfel a luat naștere Alianța DA. În anul 2011, PNL a acceptat „pentru prima dată în istoria sa postdecembristă, să se alieze cu așa numită parte conservatoare a FSN aflată timp de decenii sub controlul lui Ion Iliescu, respectiv, PSD pentru a lupta împotriva unui alt „partid stat” identificat, la momentul respectiv, în PD-L și a liderului acestuia, Traian Băsescu. În fine, a treia alianță, care a condus ulterior la o fuziune, mai exact ACL, a fost modalitatea prin care PNL a răspuns în fața politicii PSD de a acapara puterea politică în cadrul USL, și în perioada imediat următoare³. Dispariția PD-L prin unificarea acestuia cu PNL a fost mișcarea firească a politicii PNL de a-și asigura supraviețuirea în spațiul politic, prin crearea unui pol unic de dreapta, care să aibă mijloacele de a se lupta cu PSD. Din acest punct de vedere, alegerile prezidențiale din anul 2014, putem considera că reprezintă catalizatorul prin care forțele politice de dreapta au ajuns la o plat-

formă comună ce a permis începerea procesului de unificare. Din punct de vedere istoric și politic, este pentru prima dată în perioada postdecembristă în care în cadrul sistemului democratic din țara noastră se realizează un pol de dreapta capabil, atât prin resursele umane, materiale dar și ideologice să se poziționeze pe poziții de cvasi-egalitate cu PSD. Totodată, PNL a reușit o altă noutate în această perioadă, și anume să înglobeze în rândurile sale un partid care s-a desprins din FSN. Această realitate istorică ne dovedește că, la douăzeci și cinci de ani de la Revoluția din decembrie 1989, un partid istoric, în speță PNL a reușit să rupă „frontul imaginar” al forțelor conservatoare de tip neocomunist care apăruse în politica românească odată cu înființarea FSN. Desigur, atât PD-L, cât și PSD, ca partide moștenitoare a FSN, au evoluat foarte mult din punct de vedere politic și doctrinar în raport cu FSN. Anii de democratizare și de modernizare instituțională, și-au lăsat amprenta asupra acestor partide. Atât la nivel doctrinar, cât și la cel de acțiune politică, schimbările sunt importante. Cu toate acestea, memoria istorică recentă a unei părți importante a electoratului a rămas în continuare influențată de modul în care România s-a despărțit de comunism.

Pe plan extern, pentru prima dată de la căderea regimurilor comuniste în Europa de est, la granițele statului român a izbucnit un conflict deosebit de sângeros, cel ucrainian care a schimbat natura relațiilor externe

dintre Federația Rusă și Uniunea Europeană sau NATO. Datorită relațiilor tensionate dintre România și Federația Rusă din ultimii zece ani, alegerile din luna noiembrie a anului 2014 au fost importante nu numai deoarece este ales cel mai important reprezentant al puterii executive, dar și pentru că poziționarea viitorului președinte era importantă în geopolitică regională.

De aceea, realizarea unui număr tematic, publicat la aproape un an de la încheierea alegerilor prezidențiale este necesar, pentru a permite specialiștilor în domeniu să își expună punctele de vedere. La nivel informațional, societatea românească este bine informată de evenimentele ce se desfășoară în plan politic. Presa, televiziunile, blogurile, paginile de socializare de pe internet asigură pluralitatea necesară informării și educării populației. Cu toate acestea, este nevoie ca specialiștii, din diferite domenii să își poată exprima opiniile în cadrul unor studii, articole cu caracter științific. Urmând această logică, revista *Polis* a acordat acestor specialiști spațiul necesar demonstrării ipotezelor de lucru și a expunerii propriilor idei.

Corpul central al acestui număr este reprezentat de doisprezece contribuții publicate de profesori și cercetători specialiști în istorie, științe politice, comunicare, drept și economie și reprezintă analize, studii, articole ce se înscriu în tematica numărului. Acesta este completat cu o serie de trei interviuri, acordate de trei membrii importanți ai campa-

niilor electorale a candidaților Klaus Iohannis (Dan Mihalache), Victor Ponta (Dan Sultănescu) și Elena Udrea (Eugen Tomac), două articole de la secțiunea Varia și de trei recenzii. În cadrul studiilor și articolelor prezente în cadrul tematicii numărului se observă două tipuri de abordări: primele opt analizează elementele din perioada de precampanie și de campanie, următoarele trei au un specific teoretic și în fine ultima, studiază problema apariției și dispariției unui partid politic (PPDD).

Prima contribuție a corpului central aparține lui Florin Grecu și este intitulată: „Drumul politic pentru nominalizarea candidaturii lui Klaus Iohannis la Președinție”. Analiza autorului prezintă anumite motivații care au condus la nominalizare lui Klaus Iohannis în calitate de candidat oficial al ACL.

Acest studiu, datorită noutății informației și a lipsei de analize în domeniu a fost realizat în marea sa parte preluându-se informația din spațiul online. Contribuția autorului este importantă deoarece încearcă să argumenteze una dintre tezele prezentate în perioada imediat următoare dizolvării USL, prin plecarea PNL-ului din alianță și de la guvernare, și realizarea ACL, și anume că, citez: „...negocierile dintre grupul politic liberal din România și cel al popularilor europeni, cu privire la trecerea Partidului Național Liberal la Partidul Popular European, au debutat cu mult timp înainte de construcția politică a alianței de dreapta”. Rezultatul acestor pași politici au condus atât trecerea

PNL de la grupul parmentar european al ALDE la PPE, cât și „nominalizarea lui Klaus Iohannis drept candidat pentru funcția de președinte al României”.

A doua contribuție ne este propusă de către Aurelian Giugăl și se intitulează: „Migrația primarilor și efectele ei electorale: alegerile din România (2014)”. Autorul prezintă o temă larg mediatizată în perioada de precampanie și de campanie și a privit OUG 55/2014⁴, emisă de către Guvern prin care se oferea primarilor posibilitatea schimbării partidului fără pierderea mandatului, așa cum legea electorală prevedea. Această lege a generat, în opinia autorului: „... o mișcare interpartinică de amploare, cel mai favorizat fiind partidul de la putere, PSD”. Datele statistice prezentate pe parcursul demonstrației validează această afirmație. O altă temă majoră studiată de către contributor a fost aceea a impactului pe care această migrație a avut-o asupra rezultatelor la alegerile prezidențiale din anul 2014. Concluzia acestei analizei „... indică faptul că schimbarea politică a primarului are efecte electorale”.

A treia contribuție aparține lui Andrei Alexandrescu și este intitulată: „Identitatea religioasă și alegerile prezidențiale din 1996, 2004 și 2014 din România”. Prin intermediul acestui studiu se face trecerea de la perioada de precampanie la aceea a campaniei electorale. Autorul ne propune un punct de vedere interesant, atât pentru noutatea sa, deoarece la nivelul specialiștilor există o evidentă

reticență de a scrie despre acest subiect, cât și pentru faptul că ipoteza de lucru prezentată, și anume că, atunci când unii dintre candidați și-au asumat o identitate politică care a inclus dimensiunea religioasă ortodoxă și sprijinul pentru anumite aspecte specifice bisericii oficiale, votul popular nu s-a schimbat decisiv, a fost demonstrată. Analiza comparată pe parcursul a trei momente electorale importante, 1996, 2004 și 2014, ne arată că, în cazul alegerilor prezidențiale, electoratul votează în principal în funcție de motivații care nu au ca principală temă, credința sau religia. Prin intermediul acestui articol avem posibilitatea să înțelegem de ce anumite mesaje ale candidatului Victor Ponta nu au avut rezultatul așteptat.

A patra contribuție este propusă de către Luminița Kohalmi și se intitulează: „Controlul exercitat de serviciile secrete din România asupra politicii și presei – metatemă a alegerilor prezidențiale din 2014”. Tema este sensibilă deoarece în istoria recentă a României, regimul totalitar comunist, prin intermediul instituțiilor de forță, a controlat societatea. Perioada a rămas în memoria colectivă a populației. Autoarea a demonstrat că această sensibilitate se regăsește în continuare la nivelul mentalului colectiv, „... controlul exercitat de serviciile secrete românești asupra politicii și mass-media (fiind) o supratemă sau o metatemă în cadrul campaniei electorale”. Folosirea acestei teme în perioada pre-campaniei și campaniei a produs un

recol a favorabilității populației față de serviciile secrete autohtone.

În opinia autorului editorialului, după vizionarea emisiunii postului de televiziune *B1 TV* din data de 16 august 2015⁵, introducerea temei implicării serviciilor secrete în politica românească, a avut un scop mai larg ce a excedat tema prezidențială. Informațiile pe care autoarea studiului le prezintă sunt utile pentru a înțelege mai bine acest aspect ce a privit doar în parte campania electorală.

A cincea contribuție ne este prezentată de către Cosmin Dima și are ca titlu: „Alegerile prezidențiale din noiembrie 2014 și reinventarea conștiinței civice”. Prin intermediul acestui studiu autorul „... identifică principalii factori care au dus la victoria lui Klaus Iohannis candidatul Alianței Creștin-Liberale -PNL-PDL, în fața lui Victor Ponta, candidatul Alianței PSD-UNPR-PC. De asemenea, analizează episodul protestelor din diaspora și implicațiile electorale ale acestuia, fenomen ce pare să întărească ipoteza reinventării conștiinței civice, preocupată de contestarea abuzurilor politice”. Opinia argumentată a autorului este că, explozia mijloacelor de informare în masă neconvenționale, odată cu generalizarea internetului a permis existența unei pluralități a acestora. Acest factor a permis dezvoltarea unei noi conștiințe civice ce reacționează la „... modul în care este percepută politica și la acțiunile acesteia.”

A șasea contribuție aparține autoarei Maria Cernat și este intitulată:

„Some Citizens are Ill Informed and Lack Basic Knowledge of Politics. Should We Limit Their Right to Vote?” Demersul acesteia este alcătuit din trei teme. În prima, autorea și-a propus demonstrare ipotezei conform căreia, a existat pe parcursul campaniei prezidențiale din 2014 persoane care, prin intermediul mijloacelor de informare online au promovat mesaje ce nu au privit doar candidatul ci și electoratul, sau o parte a electoratului acestuia. A doua parte a fost rezervată prezentării și analizei mesajelor online cu caracter antidemocratic (n.a), pentru ca ultima parte să fie rezervată prezentării unei cercetări empirice alcătuită din interviuri prin care s-a dorit analiza temei limitării dreptului de a vota.

A șaptea contribuție aparține doamnei Monica Pătruț și este intitulată: „Cadrajele mediatiche și dezbaterea electorală. Studiu de caz”. Autoarea a realizat în prima parte a studiului un istoric al dezbaterilor electorale dintre anii 1990-2009, iar în a doua parte, prin studiul de caz, s-a aplecat asupra dezbaterilor din cadrul alegerilor prezidențiale din anul 2014 ce i-au avut ca actori pe Victor Ponta și Klaus Iohannis. Concluzia acestui studiu este că: „Dezbaterea finală dintre cei doi candidați pentru funcția de președinte al României a inclus cele cinci cadrele mediatiche clasice în literatura de specialitate. La fel ca și în alte studii efectuate asupra situațiilor electorale, cadrele dominante în discursurile candidaților au fost cele ale conflictului și moralității/legalității. A

fost surprinzătoare doar prezența discretă a cadrajului consecințelor economice dintr-un eveniment mediatic major cum este dezbaterea prezidențială”. Elementul de noutate al acestei contribuții este că identifică elementele comune ale campaniilor dezbaterilor televizate în perioada postdecembristă.

A opta contribuție aparține cercetătoarei ce provine de dincolo de Prut, doamna Aurelia Peru Bălan. Articolul său, intitulat: „Factorul basarabean în alegerile prezidențiale din România” ne prezintă comportamentul electoratului cu drept de vot din Republica Moldova și evoluția numărului celor care au participat la alegeri din anul 1992 până în zilele noastre. Concluzia autoarei este că cetățenii români din Republica Moldova votează „într-o manieră mai mult sentimentală decât pragmatică”. Principalele argumente care au influențat decizia acestuia provin din „... politicile promovate în raport cu statutul românilor din acest teritoriu”. Ideile prezentate de autoare sunt importante deoarece ne permit să vedem prin intermediul analizei specialistului aflat la fața locului modul în care electoratul basarabean se raportează la marile teme existente în spațiul politic din România.

Începând cu a noua contribuție, prezentată de domnul Radu Carp intitulată: «„Constituționalizarea” programului politic al Președintelui și personalizarea partidelor politice» se deschide seria studiilor cu caracter teoretic. Autorul și-a propus să analizeze atât „... reforma sistemului poli-

tic din programul electoral al candidatului care a câștigat cursa prezidențială din noiembrie 2014, Klaus Iohannis”, cât și modul în care acesta reușește să le impună în spațiul politic. Concluzia autorului este că, îndeplinirea în primele luni ale mandatului președintelui României, domnul Klaus Iohannis a cinci din cele unsprezece obiective ale programului prezentat în campania electorală reprezintă o formă de „constituționalizare” al acestuia.

A zecea contribuție publicată de către domnul Marian Popa intitulată: „Aspecte privind procesul de coabitare”, pune în discuție o realitate politică, aceea a coabitării între președinte și primul-ministru care s-a dovedit a fi deosebit de importantă. Analiza autorului pornește de la ideea că, în sistemul constituțional actual, existând doi poli ai puterii executive, Președintele și Primul-Ministru vor exista întotdeauna conflicte interne deoarece, așa cum s-a demonstrat din 2004 până astăzi, aceștia provin din partide diferite. Decalarea alegerilor prezidențiale de cele parlamentare a acutizat această luptă în interiorul puterii executive. Prin intermediul prezentării și analizării modelului francez, autorul ne propune o armonizare de tip instituțional prin care să se revină la suprapunerea celor două alegeri fie prin reducerea mandatului președintelui la patru ani, fie prin creșterea mandatului Parlamentului la cinci ani. Argumentul principal al revenirii la varianta suprapunerii celor două tipuri de scrutin este aceea a diminuării majore a conflictului

dintre cei doi al puterii executive, pentru a se „depăși blocajele inevitabile ale practicii instituționale” prin probabila alegere a unei majorități parlamentare care să provină din același partid cu președintele. În acest mod se realizează o coerență a actului de guvernare și o aplicare a unui program comun. Astfel, electoratul va avea posibilitatea să evalueze mai ușor la încheierea ciclului electoral și să voteze în cunoștință de cauză.

A unsprezecea contribuție și ultimul studiu cu caracter teoretic aparține domnului Cristian Ion Popa și este intitulată: „Pentru revizuirea Constituției economice”. Punctul de vedere al autorului este interesant și suscită interes deoarece pune în discuție modul în care școala „economiei politice constituționale” își propune să clarifice anumite aspecte contradictorii existente în Constituția României. Analizând mai multe articole și alineate ale Constituției, (vezi ca exemplu Art 135 (1) și Art. 47 (1)), sunt identificate surse ale conflictelor instituționale. O altă temă interesantă și prea puțin discutată în spațiul public este aceea a asigurării bunăstării generale. Prin intermediul argumentelor de tip teoretic, autorul explică de ce, în perioada postdecembristă, guvernele nu au fost generatoare de bunăstare: „Aceste grupuri capturează instrumentele puterii politice pentru a se îmbogăți în moduri care sunt inaccesibile cetățenilor obișnuiți. Iar mărimea activităților lor este dată de ușurința cu care procesul politic democratic poate fi utilizat pentru sa-

tisfacerea unor interese personale și de grup în detrimentul societății în întregime sa”.

Ultima contribuție intitulată: „Ultimul senator din PP-DD. O viziune comunicațională și imagologică privind creșterea și descreșterea unui partid atipic din România”, Marcela Stoica prezintă: „o succintă analiză a unui fenomen oarecum singular în viața politică românească, realizată într-o abordare comunicațională, imagologică și simbolică: ascensiunea și decăderea partidului creat de un jurnalist al cărui nume a devenit și brand politic: Partidul Populului-Dan Diaconescu (PP-DD)”. Concluzia autoarei este că rolul lui Dan Diaconescu în cadrul democrației românești a fost nociv datorită începerii procesului de „... analfabetizare și alienare a poporului...”, iar

„...esența OTV și PP-DD se regăsește acum în ADN-ul mass-media și a partidelor politice românești”.

Concluzie

Analiza alegerilor prezidențiale din anul 2014 va continua pe parcursul anilor ce vor urma. Evenimentele ce au condus la luarea unor decizii politice, tipurile de instrumente folosite, tehnicile de informare sau dezinformare a opiniei publice, fondurile folosite, etc,ca și multe alte aspecte vor fi studiate în continuare. Pe parcursul acestui număr, revista de științe politice *Polis* a permis publicarea unor studii care îmbogățesc spațiul cercetării.

alegerile parlamentare din anul 2008. În opinia multor analiști acest moment a părut a fi reînființarea FSN-ului. În anul 2009, ca urmare a tensiunilor provocate de alegerile prezidențiale ce trebuiau să se desfășoare în același an, PSD a trecut în opoziție. A doua alianță a PNL cu un partid politic provenit din fostul FSN a fost în Uniunea Social Liberală (5 februarie 2011-24 februarie 2014). Aceasta a fost o alianță politică parlamentară și pre-electorală ce la care au mai participat Partidul Conservator și ulterior UNPR. După câștigarea alegerilor locale și parlamentare din anul 2012 au început fricțiunile care au condus ulterior la disoluția acesteia. Ultima alianță dintre PNL și PDL a fost în cadrul Alianței Creștin Liberale (ACL). Aceasta a fost o alianță politică și electorală care s-a dizolvat după al doilea turn de scrutin

Note

¹ Prima alianță realizată doar de către PNL cu un partid ce este urmașul politic al PSD a fost odată cu înființarea Alianței Dreptate și Adevăr (DA). Aceasta a funcționat în perioada anilor 2003-2007 și s-a realizat pentru a funcționa în cadrul alegerilor locale, parlamentare și prezidențiale din anul 2004. În anul 2007, ca rezultat al conflictului instituțional dintre guvern reprezentat de primul-ministru Călin Popescu Tăriceanu (reprezentantul PNL) și președinție reprezentată de Traian Băsescu (reprezentantul PD), alianța DA s-a destrămat. A doua alianță la guvernare de această dată s-a realizat între PSD și PDL după

al alegerilor prezidențiale din anul 2014 și a condus la apariția noului partid liberal.

² La alegerile prezidențiale din perioada anilor 1990-2014 numărul de alegători a fost următorul: 1990 – 14.826.616, 1992 - 12.153.810, 2000 – 10.184.715, 2009 - 10.483.815, 2014 – 11.453.233. Informațiile au fost accesate pe <http://jurnalul.ro/stiri/politica/1990-2004-istoria-votului-la-alegerile-prezidențiale-din-romania-520215.html> (accesat 22.08.2015).

³ Cristian Andrei, Sorina Ionașc, „USL s-a rupt. PNL a votat ieșirea de la guvernare. Antonescu : mi s-a părut onest să nu prelungim un festival de ipocrizie și să avem curajul să constatăm că USL nu mai există”, în *Gândul.info*, 25 februarie 2014,

<http://www.gandul.info/politica/usl-s-a-rupt-pnl-a-votat-iesirea-de-la-guvernare-antonescu-mi-s-a-parut-onest-sa-nu-prelungim-un-festival-de-ipocrizie-si-sa-avem-curajul-sa-constatam-ca-usl-nu-exista-ultima-ora-12147310> (accesat 22.08.2015)

⁴ Vezi <http://lege5.ro/Gratuit/gqydimrsgq/ordonanta-de-urgenta-nr-55-2014-pentru-reglementarea-unor-masuri-privind-administratia-publica-locala> (accesat 22.08.2015)

⁵ Vezi pentru mai multe detalii <http://www.b1.ro/stiri/politica/elena-udrea-am-crezut-ca-se-poate-face-justitie-cu-implicarea-serviciilor-si-am-gresit-121513.html> (accesat 22.08.2015).

Bibliografie

Cristian Andrei, Sorina Ionașc, „USL s-a rupt. PNL a votat ieșirea de la guvernare. Antonescu: mi s-a părut onest să nu prelungim un festival de ipocrizie și să avem curajul să constatăm că USL nu mai există”, în *Gândul.info*, 25 februarie 2014, <http://www.gandul.info/politica/usl-s-a-rupt-pnl-a-votat-iesirea-de-la-guvernare-antonescu-mi-s-a-parut-onest-sa-nu-prelungim-un-festival-de-ipocrizie-si-sa-avem-curajul-sa-constatam-ca-usl-nu-exista-ultima-ora-12147310> (accesat 22.08.2015).

<http://jurnalul.ro/stiri/politica/1990-2004-istoria-votului-la-alegerile-prezidențiale-din-romania-520215.html> (accesat 22.08.2015).

<http://lege5.ro/Gratuit/gqydimrsgq/ordonanta-de-urgenta-nr-55-2014-pentru-reglementarea-unor-masuri-privind-administratia-publica-locala> (accesat 22.08.2015).

<http://www.b1.ro/stiri/politica/elena-udrea-am-crezut-ca-se-poate-face-justitie-cu-implicarea-serviciilor-si-am-gresit-121513.html> (accesat 22.08.2015).